

**РЕПУБЛИКА СРПСКА
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ
РЕПУБЛИЧКИ ПЕДАГОШКИ ЗАВОД**

Милоша Обилића 39 Бањалука, Тел/факс 051/430-110, 051/430-100; e-mail: pedagogski.zavod@rpz-rs.org
Подручна канцеларија Фоча, цара Душана бб, e-mail: s.vilotic@rpz-rs.org

Датум. 6.7.2017. године

Анализа стања разредне наставе и рада у продуженом боравку на подручју ПК Фоча

Увод

У складу с Годишњим програмом рада Републичког педагошког завода, као и властитог плана, инспектор-просвјетни савјетник за разредну наставу мр Слађана Вилотић, је у периоду јануар - децембар 2016. године извршила 30 непосредних увида у рад наставника разредне наставе у циљу:

- утврђивања чињеничног стања у организацији и реализацији васпитно-образовног рада наставника разредне наставе у цјелини (7 наставника у 1. разреду и 20 наставника у осталим разредима);
- утврђивање чињеничног стања у начин организације и реализације васпитно-образовног рада наставника-приправника (4),
- пружања стручне помоћи и подршке наставницима - приправницима;
- анализе реализације часова;
- сузбијања појаве штетног, нестручног и неодговорног односа према раду;
- унапређења наставног рада и кориговања евентуелних неправилности и тешкоћа у раду;
- афирмације добре праксе наставног рада и амбициозних наставника;
- анализе стања наставе.

Такође, извршена су 3 непосредна увида у рад водитеља продуженог боравка у циљу:

- утврђивања чињеничног стања у организацији и реализацији васпитно-образовног рада у продуженом боравку у цјелини;
- анализа реализације рада у продуженом боравку;
- сузбијања појаве штетног, нестручног и неодговорног односа према раду;
- афирмације добре праксе наставног рада и амбициозних водитеља.

На основу извршених **30 непосредних педагошко - инструктивних увида у рад наставника** израђени су и достављени записници о стручно-педагошком надзору.

Циљ анализе стања васпитно-образовног рада

На основу наведеног евидентно је да је извршено 30 педагошко - инструктивних увида на основу којих су сачињени записници и извршена анализа у циљу *утврђивања чињеничног стања у организацији и реализацији васпитно-образовног рада наставника разредне наставе и водитеља у продуженом боравку у цјелини.*

Резултати анализе и интерпретација добијених података

На основу овлаштења из чланова 156. став 2. и 157. Закона о основном образовању и васпитању („Службени гласник Републике Српске“ број 74/08, 71/09, 104/11, 33/14), те чланова 7, 9, 10. и 11. Правилника о школском надзору („Службени гласник Републике Српске“ број 4/04), а у складу с ГПР РПЗ инспектор - просвјетни савјетник за разредну наставу *мр Слађана Вилотић* је у периоду јануар – децембар 2016. године извршила 30 непосредних увид у рад наставника разредне наставе, од тога 27 непосредних увида у организацију и реализацију разредне наставе (7 наставника у 1. разреду и 20 наставника у осталим разредима (4 приправника) и 3 увида у рад водитеља у продуженом боравку.

У складу са постављеним циљевима, а на основу 30 извршених увида у рад и сачињених записника, формирана је база података, извршена обрада и сачињена наративна анализа.

Табела 1. Непосредни увиду у рад наставника разредне наставе у 2016. година, по регијама, општинама и школама

Година	Регија	Општина	Школа	Број увида разредној настави	Број увида у продуженом боравку
2016	ПК Фоча Херцеговачка и сарајевско-романијска регија	Фоча	ЈУ ОШ „Свети Сава“	6	3
			ЈУ ОШ „Веселин Маслеша“	3	
		Чајнице	ЈУ ОШ „Јован Дучић“	2	
		Пале	ЈУ ОШ „Пале“	1	
		Источно Ново Сарајево	ЈУ ОШ „Свети Сава“	3	
			ЈУ ОШ „Алекса Шантић“ Војковићи	1	
		Источна Илиџа	ЈУ ОШ „Петар Петровић Његош“	1	
			Соколац	ЈУ ОШ „Соклац“	2
		Рогатица	ЈУ ОШ „Свети Сава“	2	
		Рудо	ЈУ ОШ „Рудо“	2	
		Билећа	ЈУ ОШ „Свети Сава“	2	
		Невесиње	ЈУ ОШ „Ристо Пророковић“	2	
Укупно	2 регије	10 општина	12 школа	27	3

На основу Табеле 1. видимо да је у 12 основних школа извршено 27 увида на подручју ПК Фоча (6 у ЈУ ОШ „Свети Сава“ у Фочи (2 код наставника – приправника); 3 у ЈУ ОШ „Веселин Маслеша“ у Фочи (1 код наставника – приправника), 3 у ЈУ ОШ „Свети Сава“ у Источно Новом Сарајеву; 2 у ЈУ ОШ „Јован Дучић“ у Чајничу; 2 у ЈУ ОШ „Соколац“ у Сокоцу, 2 у ЈУ ОШ „Свети Сава“ у Рогатици, 2 у ЈУ ОШ „Рудо“ у Рудом; 2 у ЈУ ОШ „Свети Сава“ у Билећи, 2 у ЈУ ОШ „Ристо Пророковић“ у Невесињу, 1 у ЈУ ОШ „Пале“ у Палама; 1 у ЈУ ОШ „Алекса Шантић“, Војковићи у Источној Илиџи и 1 у ЈУ ОШ „Петар Петровић Његош“ у Источној Илиџи).

Табела 2. Дистрибуција извршених увида у рад наставника разредне наставе по разреду и наставном предмету.

Број школа	Наставни предмет	Број увида
12	1. разред	7
	СЈ - 2. разред	2
	СЈ - 3. разред	2
	СЈ - 4. разред	2
	СЈ - 5. разред	1
	ММ - 2. разред	1
	ММ - 3. разред	1
	ММ - 4. разред	2
	ММ - 5. разред	3
	ПиД - 2. разред	2
	ПП - 5. разред	2
	ПД - 5. разред	1
	МК - 2. разред	1
12	6 + 1. разред	27

На основу Табеле 2. видимо да је извршено **27** непосредних увида у планирање, програмирање и реализовање 13 наставних програма из 6 наставних предмета као и првог разреда.

Од **27** непосредних увида у рад наставника разредне наставе **7** увида је извршено у организацију и реализацију наставе **првог разреда**, затим **7** увида је извршено у организацију и реализацију наставе **математике**: 1 у *2. разреду*, 1 у *3. разреду*, 2 у *4. разреду* и 3 у *5. разреду*; такође **7** увида је извршено у организацију и реализацију наставе **српског језика**: 2 у *2. разреду*, 2 у *3. разред*, 2 у *4. разреду* и 1 у *5. разреду*; **2** увид су извршена у организацију и реализацију наставе **природе и друштва** у *2. разреду*; **2** увид су извршена у организацију и реализацију наставе **природе** у *5. разреду*; **1** увид је извршен у организацију и реализацију наставе **познавања природе** у *5. разреду*, као и **1** увид у организацију и реализацију наставе **познавања друштва** у *5. разреду*, као и **1** увид у организацију и реализацију наставе **музичке културе** у *2. разреду*.

Дакле, од 30 извршених педагошко-инструктивних увида њих 27 су непосредни увиди у рад наставника разредне наставе (од тога 4 код наставника приправника) а 3 су непосредни увиди у рад водитеља у продуженом боравку.

Табела 3. Дистрибуција извршених увида у рад водитеља у продуженом боравку по групама

Школа	Број увида	Група
ОШ „Свети Сава“ у Фочи	3	I разреда 14.3.2016.
		II и III разреда 2.3. 2016.

На основу Табеле 3. видимо да су у 1 основној школи (ЈУ ОШ „Свети Сава“ у Фочи) на подручју ПК Фоча извршена **3** непосредна увида у рад водитеља у продуженом боравку.

Непосредни увиди у рад водитеља у продуженом боравку извршени су у 2 групе и то: 1 увид у хомогеној групи ученика 1. разреда и 2 увида у хетерогеној групи ученика 2. и 3. разреда.

Табле 4. Дистрибуција броја наставника разредне наставе по годинама радног стажа.

ГОДИНЕ РАДНОГ СТАЖА											
0-5	6-10	11-15	16-20	21- 25	26- 30	31-35	36-40	Σ	Приправници	Замјена	Уговор о дјелу
12	1	9	3	2	3			30	4	2	3

Из Табеле 4. видимо да је од укупно 30 наставника разредне наставе, код којих је извршен непосредни увид у рад, њих **12** се налази у интервалу од 0 до 5 година радног стажа, 9 их је у интервалу од 11 до 15 година; по **3** их је у интервалима од 16 до 20 година и од 26 до 30 година, **2** их је у интервалу од 21 до 25 година а **1** је у интервалу 6 до 10 година.

Од укупно 30 наставника разредне наставе 2 се налазе на замјени наставнику који се налази на породичком одсуству, 4 су приправници - волонтери и 3 ради на основу уговора о дјелу.

Табле 5. Дистрибуција броја наставника разредне наставе према стручној спреми.

Стручна спрема	ССС	ВИШ	ВСС	МА	Свега
Наставника разредне наставе	1	4	21	1	27
Водитеља у продуженом боравку			3		3
Σ	1	4	24	1	30

На основу Табеле 5. видимо да од укупно 30 наставника разредне наставе њих 24 има високу стручну спрему, 4 има вишу школу, 1 има средњу стручну спрему и један је магистар разредне наставе.

ОРГАНИЗАЦИЈА И РЕАЛИЗАЦИЈА ВАСПИТНО - ОБРАЗОВНОГ РАДА НАСТАВНИКА

На основу извршених непосредних увида у организацију и реализацију наставног процеса наставника разредне наставе установљено је да је неопходно предложити мјере за унапређење васпитно-образовног рада. Предложене мјере су представљене у Табели број 6. с напоменом да у самом тексту бројеви у загради осликавају број наставника код којих је та мјера предложена.

Табели број 6. Дистрибуција предложених мјера за унапређење васпитно-образовног рада.

Предложене мјере за унапређење васпитно-образовног рада.	Укупан број наставника
ПЛАНИРАЊЕ И ПРОГРАМИРАЊЕ НАСТАВНИХ САДРЖАЈА	
1. РАЗРЕД	
Организација и реализација наставног процеса треба да је у складу са методиком васпитно-образовног рада са млађим школским узрастом те општим и посебним циљевима рада у првом разреду датим у НПП-у. Такође, иста треба да је у складу са индивидуалним потребама ученика а тиме и конкретног одјељења.	4
Организација и релаизација наставног процеса треба да је компатибилна а не да се глобално и оперативно планирање и програмирање програмских садржаја врши по традиционалним дидактичко-методичким принципима (развијање наставне јединице), а да се у одјељењској књизи документација и евиденција води као да се ради по центрима иако је евидентно да се у пракси реализује традиционална фронтална настава. Дакле, планирање, програмирање, припремање и реализација наставе не треба да је сама себи сврха већ да је у складу са дидактичко-методичким принципима (нпр. приступачности узрасту ученика; индивидуализације, диференцијације и интеграције; и др.) како би исто било у функцији стварања услова за учење, напредовње и развој ученика у складу са њиховим индидалним карактеристикама и могућностима.	4
Уз већ заступљено тимско планирање и програмирање наставних садржаја у оквиру Стручног актива, исте самостално прилагођавати специфичним потребама свог одјељења, а све у складу с реалним стручним процјенама.	2
Оперативно планирање и програмирање наставних садржаја вршити лично и у потпуности у складу са дефинисаним исходима учења у важећем НПП (није потребно по личним процјенама изостављати као ни непрецизно дефинисати исходе учења).	4
2-5. РАЗРЕДА	
Потребно је директно учествовати у тимском планирању и програмирању наставних садржаја у оквиру Стручног актива, те исте самостално прилагођавати специфичним потребама свог одјељења, а све у складу с реалним стручним процјенама.	6
Да се уз већ заступљено тимско планирање и програмирање наставних садржаја у оквиру Стручног актива, исти самостално прилагођавају специфичним потребама овог одјељења, а све у складу с реалним стручним процјенама.	1
Глобално (7) и оперативно (10) планирање и програмирање наставних садржаја потребно је у потпуности вршити у складу са Наставним планом и програмом (садржаји (7) и исходи учења (10) - није дозвољено да се неки по самосталној процјени изостављају а неки други нестручно и непрецизно дефинишу).	10
Глобално (6) и оперативно (9) планирање и програмирање наставних садржаја потребно је у потпуности вршити у складу и методиком предмета (нпр. поштујући принцип систематичности, поступности и научности,..).	9
Потребно је функционално оперативно планирати и програмирати садржаје допунске (4) и додатне (1) наставе и секције (1).	5
Није дозвољено да се глобално и оперативно планирање и програмирање наставних садржаја и исхода учења, као и њихова реализација, врши према личним процјенама или уџбенику; као ни да наслови наставних јединица и исходи учења буду непрецизни, непотпуни и нејасни.	1

ПРИПРЕМАЊЕ ЗА НАСТАВУ

1. РАЗРЕД

ПРОЦЕСНО (ДНЕВНО) ПЛАНИРАЊЕ - ПРИПРЕМАЊЕ ЗА НАСТАВУ

Дневни план - писмено припремање наставника потребно је да буде на нивоу наставног дана у оквиру јединствене писане припреме (скице), која треба да је у складу са методиком васпитно-образовног рада са млађим школским узрастом те општим и посебним циљевима рада у првом разреду датим у НПП.	6
Исходи учења дефинисани у процесном плану - писаној припреми треба да су компатибилни са планираним исходима учења у оперативном плану те да су у складу са датим исходима учења у НПП (није потребно по личним процјенама изостављати као ни непрецизно дефинисати исходе учења).	1
Писмено припремање наставника (скица) потребно је да буде на нивоу наставног дана тј. на нивоу наставног дана дефинисати дидактичко - методичке елементе с акцентом на јасно дефинисање исхода учења и начин провјере њихове остварености у складу са индивидуалним карактеристикама и могућностима ученика а тиме и конкретног одјељења.	6
Писмено припремање наставника (скица) потребно је да буде лично, редовно и у функцији квалитетног реализовања наставног процеса карактеристичног за рад у првом разреду а који подразумијева примјену игровних учећих активности које ученицима омогућавају индивидуализирано достизање исхода учења који су дефинисани у НПП, а тиме и подстицање њиховог цјеловитог развоја.	6
2-5. РАЗРЕДА	
Потребно је да се наставник редовно (3), функционално (10), писмено припрема за редовну наставу (6) (сваки наставни предмет и тип часа - 3), васпитни рада са одјељењском заједницом (3), допунску (6) и додатну (2) наставу и секцију (1) и о томе има уредну документацију (8).	10
Планирање и дефинисање наставних тема, садржаја и исхода учења као и њихову реализацију треба вршити у складу са важећим НПП-ом а не према личним процјенама и уџбенику што имплицира да су наслови наставних тема и јединица нетачни, непотпуни и нејасни.	1
Писане припреме потребно је да садрже јасно дефинисане <u>дидактичко-методичке елементе</u> : наставну област (1) , тему (6) и наставне садржаје (8) а не према личним процјенама и уџбенику што имплицира да су наслови наставних области, тема и јединица нетачни, непотпуни и нејасни; тип часа (5); раздвојене (1) циљеве и задатке часа (10); исходе учења (16) у складу са НПП – ом (1) начин провјере њихове остварености у складу са дидактичко – методичким правилима (16) као и и артикулацију часа (1).	16
Писане припреме треба да садрже <u>опште податке</u> (име и презиме наставника (1), датум (4), број часа (5), разред (2) и одјељење (5)).	5
У писаним припремама циљеве, задатке и исходе учења потребно је дефинисати у складу са СМАРТ анализом (тј. да су: јасни, прецизни, реалистични, релевантни и провјерљиви), те у складу са истим вршити избор активности ученика и наставника помоћу којих ће се омогућити остваривање истих а самим тим и достизање исхода учења (1).	13
Писана припрема треба да одражава помоћу којих активности ученика и наставника се омогућава усвајање наставних садржаја а тиме и остваривање циљева, задатака и исхода учења који су дефинисани у НПП – у.	12
Није потребно по личним процјенама изостављати као ни дефинисати исходе учења обзиром да су исти дефинисани у НПП-у.	16

РЕАЛИЗАЦИЈА НАСТАВЕ

1. РАЗРЕД

Реализација наставног процеса треба да је у складу са методиком васпитно-образовног рада са млађим школским узрастом те општим и посебним циљевима рада у првом разреду датим у НПП-у.	1
Реализација наставног процеса треба да је компатибилна са глобалним и оперативним планирањем и програмирањем програмских садржаја, а не да је у истим планиран рад по центрима те у складу са тим и вођена документација и евиденција у одјељењској књизи а да се у пракси реализује традиционална - фронтална настава.	1
Потребно је примјеном игроликих активности омогућити усвајање програмских садржаја и остављање исхода учења у складу са индивидуалним карактеристикама и могућностима ученика. Присутна пракса која се односи на фронталан и доминантно академски приступ обраде програмских садржаја адекватно не доприноси остваривању циљева наставе у првом разреду.	6
Дневне активности потребно је функционално и индивидуализирано осмислити (диференцирани задаци) како би исте допринијеле индивидуалном остваривању исхода учења а тиме и развоју и напредовању ученика у складу са њиховим способностима и могућностима.	6
Реализација наставног процеса треба да је у складу са методиком васпитно-образовног рада са млађим школским узрастом те општим и посебним циљевима рада у првом разреду датим у НПП-у.	1
Приликом избора учећих активности потребно је водити рачуна о оптималној пажњи и концентрацији ученика, те да исте буду у складу са узрастом и могућностима ученика као и у директној вези са програмским садржајима и исходима учења датим у НПП-у.	6
Оптимално планирати вријеме за сваку појединачну учећу активност у складу са пажњом и концентрацијом шестогодишњака, како би се исте реализовале до краја, а потом и функционално извршила анализа нивоа остварености исхода учења.	4
Приликом организације и реализације наставе неопходно је ученике унапријед упознати са исходима учења како би се и мање активни ученици као и они којима је неопходан додатни подстицај мотивисали за рад и усвајање знања а самим тим и напредовали у складу са индивидуалним могућностима.	6
Неопходно је детаљно извршити увид у рад ученика и дати им тачну и афирмативну повратну информацију о успјешности у раду.	2
У циљу развоја социјалних компетенција код ученика, практиковати употребу заједничког школског прибора (бојице, оловке, маказе, гумице, ...).	4
Ученике навикавати да одржавају хигијену радног и учионичког простора.	2
Ученике навикавати да правилно сједе и тако брину о свом здрављу.	1
Подржавати и охрабривати креативност ученика.	1
Пожељно је у свескама ученика унапријед припремити - започети слова која се тог дана уче како се у току самог рад не би губило вријеме на то.	2

2-5. РАЗРЕДА

У складу са специфичностима наставних садржаја (2) и дефинисаним исходима учења у НПП-у (3) примјењивати одговарајуће моделе наставе притом у потпуности уважавајући структуру одјељења (3), затим поштовати принципе и правила изабраног модела наставе (3) (нпр. мапе ума, мултимедијалну наставу, егземпларну и интерактивну наставу;...), методе (у овом случају извођење огледа - 1) и облика рада (у овом случају групног - 1), као и општеважеће принципе (2) (индивидуализације, диференцијације и интеграције) како би се код ученика развијали виши нивои когнитивних способности (разумијевање, примјене, анализа, синтеза и евалуација) (2), избјегло социјално љенчарење (1) и како би се ученици мотивисали за активно усвајање знања (2) а самим тим и напредовали у складу са индивидуалним могућностима у зони наредног развоја (3).

3

Ученике унапријед упознати са циљевима (2) и исходима учења како би се и мање активни ученици као и они којима је неопходан додатни подстицај мотивисали за рад и усвајање знања а самим тим и напредовали у складу са индивидуалним могућностима у зони наредног развоја.

18

Рационално и оптимално планирати артикулацију и динамику час у складу са дефинисаним исходима учења у НПП (11):

- изабране активности треба да доприносе остваривању исхода учења дефинисаних у НПП-у а не да буду саме себи сврха (1);
- наставу организовати и реализовати поштујући принципе систематичности и потупности (од лакшег ка тежем; од познатог ка непознатом) како би се функционално усвајали наставни садржаји (1);
- потребно је водити рачуна о научној тачности датих информација и одговора (нпр. нема девет планета Сунчевог система, облик Земље, састав Земље и сл.) (2);
- ученицима постављати смислена и функционална питања у складу са узрасним карактеристикама (1);
- ученицима постављати питања различитих нивоа и типова сложености, како би се код њих подстицао развој виших когнитивних способности (анализе, синтезе,...), а не доминантно репродуктивног карактера (2);
- приликом појединачног саопштавања резултата рада на задацима ученике навикавати да прочитају комплетне задатаке, као и да начин њихове израде саопштавају пуном реченицом уз јасно описивање математичких поступака користећи се математичким језиком; а не само рјешења истих (1);
- приликом рада на табли ученици треба да прочитају комплетне задатаке, те да саопштавају њихов поступак израде изражавајући се пуном реченицом притом користећи се математичким језиком (6);
- приликом показивања на географској карти треба се служити показивачем (1);
- рад на табли треба да је видљив како би ученици могли исти да прате и у складу са тим контролишу свој рад (1);
- рад на табли треба да је систематичан тј. да један по један ученик излази и на табли рјешава задатак (2), које остали ученици треба пажљиво да прате (1);
- потребно је инсистирати да ученици уредно пишу на табли (1);
- текст на плакату треба да је видљив и концизан како би била функционална његова примјена (1);
- нема потребе да се на слајдовима налази комплетан и сувишан текст из уџбеника, већ само кључне информације које се односе на исходе учења дефинисане у НПП-у (1);
- огледе треба да изводе ученици уз конкретно уочавање, анализирање, синтетизовање и закључивање и објашњавање изведених процеса и уочених реакција које треба доводити у директну везу са процесима и појавама које се дешавају у природи (1);
- приликом подјеле наставних листића за индивидуалан рад, неопходно је дати јасна упутства за израду истих како би се избјегло често и неекономично појединачно запиткивање ученика

11

<p>за сваки појединачни задатак (1);</p> <ul style="list-style-type: none"> - подстицати ученике да активно учествују у раду групе и да прате излагања других како би се избјегла појава пасивности и социјалног љенчарања (1); - ученике подстицати да активно прате излагање других парва и група, а не само своје (1); - практиковати да што више различитих ученика, из исте али и различитих група, има могућност да даје, допуњава и коригује дате одговоре (1); - чешће ангажовати ученике који се сами не јављају да саопште одговоре (1); - за ученике који брже раде и усвајају наставне садржаје неопходно је припремити додатне задатке и тако им омогућити напредовање у складу са њиховим могућностима; - ученике навикавати да гласно не дозивају наставника већ да то раде у тишини подизањем руке (1); - и даље ученике навикавати да не одговарају хорски већ подизањем руке (2); - подстицати развој вјештина што квалитетнијег јавног излагања ученика, тј. не окретати леђа према одјељењу приликом излагања или приликом показивања рада на наставном листу (1); - неопходно је да се свака активност заврши до краја (израда задатака (1) и заједничка анализа индивидуалног или групног рада ученика (3)), без тежње да се формално реализује садржај писане припреме (3); - потребно је сваку активност систематично и поступно реализовати до краја тј. без истовременог преклапања више различитих активности (2); - колективну анализу тачности израде задатака из математике потребно је радити на табли а не усмено (2); - довољно времена предвидјети за функционалну анализу урађених задатака, тј. да што више различитих ученика, из исте али и различите групе, има могућност да даје, допуњава и коригује дате одговоре (1); - потребно је ученике усмјеравати и навикавати да врше корекције свога рада у свескама и наставним листићима уколико, на основу колективне анализе, утврде да им исти није тачан (1); - неопходно је ученицима давати јасну и конкретну повратну информацију о успјешности њиховог рада, која може бити у виду похвале и стимулације за даље напредовање (2) или подстицаја да се евентуална грешка уочи и коригује (1); - потребно је имати стрпљивији однос у комуникацији са ученицима, тј. акценат активности ставити на ученике и омогућити им да они што више износе своје одговоре, ставове и мишљења до краја (1); - домаћу задаћу задавати са јасним и конкретним функционалним циљем те у складу са истим вршити прегледање и анализу исте (3); - адекватну пажњу посветити организацији завршног дијела часа како би се благовремено добила што прецизнија повратна информација од што већег броја ученика о реализацији индивидуалних и/или групних задатака а тиме и о нивоу остварености исхода учења (9); - потребно је благовремено на актуелном часу ученику уписати оцјену (1). 	
<p>Потребно је у потпуности поштовати методичка, методолошка и докимолошка правила приликом писменог провјеравања постигнућа ученика:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. оптимално планирати број задатака при том уважавајући специфичности и могућности ученика; 2. задатке јасно, прецизно, смислено и недвосмислено формулисати тако да буду различитих нивоа и типова сложености којима се поред репродуктивног знања провјерава и ниво виших когнитивних способности (разумијевање, примјене, анализа, синтеза и евалуација); 3. унапријед утврдити јасне бодовне скале и критерије оцјењивања ЗОТ-а како би се што објективније процијенио ниво оставрености образовних исхода а тиме и ниво ученичког постигнућа; и сл.). 	1
<p>Поштовати школско звоно и у складу са тим временску динамику часа.</p>	9
<p>Код ученика и даље подстицати развој вјештина: стрпљивости, колегијалности и активног слушања.</p>	2

ОЦЈЕЊИВАЊА УЧЕНИКА

1. РАЗРЕД

Иницијалне и финалне процјене ученика (на крају 1. и 2. полугодишта из сваког предметног подручја) треба да су у складу са Правилником о оцјењивању ученика као и са општим и посебним циљевима рада у првом разреду датим у НПП - у.	3
Процјене треба да су афирмативне и да се односе на конкретног ученика.	3
Иницијалне и финалне процјене ученика треба да се односе на све аспекте њиховог развоја (емоционално-социјалне, физичке, ...) а не доминантно на интелектуални сегмент.	6
Подршку индивидуалном развоју и напредовању ученика обезбиједити у складу са основним поставкама рада у првом разреду без оцјена у виду знакова (цвјетићи, срцад, смајлића и сл.).	2
Подршку индивидуалном развоју и напредовању ученика обезбиједити у складу са узрасним карактеристикама шестогодишњака и основним поставкама рада у првом разреду без примјене демотивишуће методологије кориговања ученичких грешака приликом њиховог рада (нпр. крижања црвеном хемијском, констатација „Није урадио задаћу. Неуредно!“ и сл.) као ни давања оцјена у виду знакова (нпр. - , тужића и сл).	5
Рад у првом разреду не предвиђа задавање класичне домаће задаће која за собом повлачи било какве санкције уколико се иста не изврши.	3
Рад у првом разреду не предвиђа захтјеве (нпр. сложени текстуални задаци из математике и сл.) карактеристичне за наставу старијих разреда.	1

2-5. РАЗРЕДА

<p><u>У потпуности поштовати Правилник о оцјењивању ученика у основној школи (11):</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - провјеравање знања и постигнућа ученика обавља се на сваком часу (члан 13, став 1. (1); - ажурније оцјењивати знање ученика из наставних предмета познавање друштва и познавање природе (1); - благовремено планирати и у одјељенској књизи уписати распоред писмених провјера знања ученика (2); - благовремено у одјељенској књизи уписати реализацију писмених провјера знања ученика (1), - континуитет праћења, провјеравања и оцјењивања ученика (7), - начин усменог (2) и писменог оцјењивања (1) и евидентирања оцјена (2), - писмене провјере ученика уредно сортирати и чувати у просторијама школе - увид у исте од стране родитеља се врши у просторијама школе (1), - нису дозвољене оцјене са знаковима (.+, -) (5), - не могу стајати: отворени датуми без оцјена (2); као и бројчана оцјена без описне (1) (нпр. Дobar (3) .). 	11
<p>Провјеравање постигнућа ученика неопходно је да буде у складу са дефинисаним исходима учења у важећем НПП.</p>	8
<p><u>Потребно је у потпуности поштовати методичка, методолошка и докимолошка правила (2) приликом писменог провјеравања постигнућа ученика:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - приликом израде, исправљања и оцјењивања ученичких радова у задацима објективног типа унапријед утврдити и писати уз сваки задатак број могућих (3) и освојних бодова(1), затим укупан број могућих бодова (2) и као и бодовну скалу (4) тј. критериј оцјењивања како би се што објективније процијенио ниво оставрености образовних исхода а тиме и ниво ученичког постигнућа (1); - задатке формулисати тако да буду различитих нивоа и типова сложености којима се поред репродуктивног знања провјерава и ниво виших когнитивних способности (разумијевање, примјене, анализа, синтеза и евалуација) - (7); - описно образложење уз оцјену која треба да буде у функцији повратне информације која мотивационо и стимулативно дјелује на даље учење и напредовање ученика (11); - уз бројчану оцјену обавезно је да стоји описна оцјена нпр. Дobar (3) (2) и потпис наставника (2);....). 	14

ВОЂЕЊЕ ЕВИДЕНЦИЈЕ И ПЕДАГОШКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ

1. РАЗРЕД

Образац за етапни - оперативни план неопходно је да садржи датум, редни броја дана, наставне садржаје, наставне облике, методе и средства рада, исходе учења и начин провјере исхода учења.	3
Образац за оперативни план потребно је да, поред наведеног буде у складу са методиком васпитно-образовног рада са млађим школским узрастом те општим и посебним циљевима рада у првом разреду датим у НПП - у.	4
Осврт на рад треба да је јасан, конкретан и у директној вези са реализованим активностима.	2
Потребно је израдити јасан и конкретан програм сарадње са родитељима у циљу заједничког дјеловања и подстицања развоја дјете у складу са њиховим индивидуалним карактеристикама и могућностима.	5
Потребно је водити прецизну и континуирану евиденцију о реализацији сарадње са родитељима.	3
Пожељно је израдити оквирни план сарадње са друштвеном заједницом уважавајући специфичне и актуелне околности (нпр. значајни културно-историјски и еколошки датуми, и сл.).	6
Потребно је водити континуирану евиденцију о реализацији сарадње са друштвеном заједницом.	4
Водити евиденцију о стручном усвајавању наставника.	1
Потребно је да професионална и педагошка документација и евиденција наставника буде потпуна, тачна и компатибилна (нпр. писана тема од индивидуалног стручног усвајавања, подаци у евидентном листу наставника и документација са извршених непосредних увида).	1
Радови (као и Моја прва књига, радни листови, свеске и остали радови) ученика треба да се налазе у школи и у њиховим личним досијеима како би се на основу истих пратио њихов рад, напредовање и развој у свим сегментима њихове личности.	1
Потребно је одјељењску књигу водити у складу са предвиђеним обрасцима у истој.	2
Грешке у вођењу одјељењске књиге потребно је исправљати на прописан начин.	4
Обзиром да школа посједује све услове за уредно одлагање ученичких торби, књига, свески (дебеле корице - непотребно) и прибора у учионици за први разред потребно је то и радити. Дакле, ученици не треба да свакодневно кући носе уџбеничке комплете, свеске и прибор јер је то супротно концепцији васпитно-образовног рада са млађим школским узрастом те општим и посебним циљевима рада у првом разреду датим у НПП-у. Такође, присутна пракса свакодневног одношења школских ставри кући је у супротности и са дозвољеним физичким оптерећењем ученика ђачком торбом. Дакле, школске ставри ученика треба да стоје у школи на за то предвиђеном мјесту.	2

2-5. РАЗРЕДА

Рјешње о четрдесет часовној радној седмици ускладити са захтјевима НПП-а за пети разред, као и дозвољеним дневним оптерећењем ученика и наставника.	3
Рјешење о четрдесет часовној радној седмици ускладити са захтјевима НПП-а за други разред (нема писмених задатака).	1
Непоходно је да, на основу Плана педагошко – инструктивног увида у рад наставника како директор тако, помоћник директора и педагог израђују записнике са извршених педагошко – инструктивних увида у рад наставника.	4
Образац за оперативни план, поред наведеног, неопходно је да садржи: наставне облике и методе рада(2), те начин провјере исхода учења (5).	5
У обрасцима за оперативно планирање, неопходно је функционално попунити све елементе.	12
У обрасцу за оперативни план потребно је дефинисати исходе учења у складу са НПП - ом и остале елементе по конкретним садржајима учења и типологији часа, како би се јасно осликао процес помоћу којег се доприноси усвајању наставних садржаја а тиме и оставривању исхода учења који су дефинисани у НПП - у.	14
Грешке у вођењу одјелењске књиге потребно је исправљати на прописан начин (није дозвољена употреба коректора (5) и графитне оловке (1), као ни непрописно кориговање оцјена (1)).	5
Неопходно је прописно водити одјелењску књигу.	3
У одјелењској књизи уписати распоред одржавања допунске наставе.	1
Садржаје допунске наставе (2) и секције (2) потребно је функционално оперативно планирати у адекватним обрасцима (3), с нагласком да исти треба да садрже дефинисане исхода учења и начин провјере њихове оставрености (2).	3
Потребно је кориговати и ускладити глобални план у одјелењској књизи и персоналној документацији са оперативним планом и програмом и реализацијом истог.	1
Обавезно је да сва педагошка документација, која настаје у раду са ученицима (писмене провјере) буде уредно сортирана и доступна педагошкој служби и инспектору – просвјетном савјетнику током посјете школи.	1
Неопходно је ускладити датуме у документацији и евиденцији (нпр. почетак реализације План приправничког стажа, ...).	1
Програм и реализацију допунске (2) и додантне (2) наставе потребно је водити у за то прописаним дневницима рада.	2

СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ НАСТАВНИКА

Потребно је да се наставник стручно усавршава, како кроз проучавање стручне литературе тако и кроз активно присуство на савјетовањима, семинарима и обукама која су у организацији Министарства просвјете и културе, РПЗ и других релевантних институција и организација.	1
Потребно је израдити програм рада Стручног актива и у оквиру истог планирати реализацију тема стручног усавршавања наставника.	2
Реализација стручне теме која је у писаној форми треба да садржи име и презиме тј. потпис наставника, школску годину и датум реализације.	1
У оквиру Плана стручног усавршавања наставника у школи, потребно је функционално и сврисходно изабрати, планирати и реализовати одређену тему.	2

ПРОДУЖЕНИ БОРАВАК

Наставити у потпуности планирати, програмирати, припремати и реализовати рад у продуженом боравку (за сваки разред који чини хетерогена група дјеце) у складу са Упутством о организовању проширеног програма као и Упутством о организацији рада у продуженом боравку, Министарства просвјете и културе, Републичког педагошког завода Републике Српске.	3
Потребно је имати личну евиденцију и уредно сортирану документацију, без обзира на тимски рад са дјецом.	1
У оквиру сарадње са родитељима, размотрити могућност организовања и других облика сарадње, осим индивидуалних контакта, а у складу са потребама и циљевима рада у продуженом боравку.	3
Водити евиденцију о протоку дјеце у продуженом боравку (одлазак и повратак са редовне наставе и ваннаставних активности).	3
Школа би, у складу са Упутством о организовању проширеног програма („Службени гласник Републике Српске“ број 81/12), Рјешењем о 40 - часовној радној недељи требала прецизирати временски распоред послова које обавља водитељ продуженог боравка.	3

Општи закључак

На основу претходне анализе можемо закључити да је извршено укупно 30 непосредних увида и то: 7 увид у рад наставника разредне наставе у 1 разреду, 20 увида у рад наставника разредне наставе од 2. до 5. разреда и 3 увида у рад водитеља у продуженом боравку.

Увиди су извршени у 12 основних школа у 10 општина са територије Сарајевско-романијске и Херцеговачке регије.

Увидом у рад 7 наставника разредне наставе који раде у 1. разреду, утврђено је да:

1. Сви наставници посједују глобалне и оперативне планове и програме.
2. Наставни садржаји, код свих наставника, глобално и оперативно су планирани и програмирани на нивоу Стручног актива наставника разредне наставе.
3. Код 5 наставника у глобалном плану по предметним подручјима наведене су теме и број часа, а код 2 наставника глобални планови су разрађени по предметним подручјима на број сати, затим у оквиру предметних подручја наведени су садржаји учења до краја године, као и називи центра за учење.
4. Код 4 наставника оперативно планирање није у складу са дидактичко-методичким правилима и принципима рада у првом разреду већ су разрађени по принципу како су се програмирали наставни садржаји карактеристични за наставу од II до V разреда, дакле оперативно планирање је вршено по предметним подручјима који се третирају као наставни предмет те је у истим наведен редни број часа и наставне јединице. Код три наставника оперативни план садржи редни број дана и датум, уводне активности, центре за учење и доминантне активности (по различитим центрима конкретно дефинисане активности - садржаји учења), завршене активности, исходе учења и начин провјере исхода учења.
5. Дакле код 4 наставника програмски садржаји су уписани у неадекватне обрасце за рад у првом разреду (набројане наставне јединице). Такође у истим су дефинисане: врсте наставе (нпр. класична), методе рада, облици рада, наставна средства, литература и очекивани исходи.
6. Код 3 наставника оперативно планирање и програмирање наставних садржаја је у складу са евиденцијом о њиховој реализацији у одјељенској књизи, као и са глобалним планом и програмом, док се код 4 наставника оперативни планови и програми из личне документације разликују од оних који су уписани у одјељењској књизи.
7. Код 4 наставника глобално и оперативно планирање и програмирање наставних садржаја је углавном у складу са Наставним планом и програмом за први разред (неки су исходи учења по личним процјенама изостављени, док су неки други самостално те недовољно јасно, стручно и прецизно дефинисани).
8. Увидом у одјељењске књиге код свих наставника је констатовано да се наставни планови и програмски садржаји реализују планираном динамиком.
9. Код једног наставника је евидентан формалан приступ у вођењу евиденције у одјељењској књизи о реализацији програмских садржаја који су глобално и оперативно планирани, иако временске прилике нису омогућавале реализацију планираних активности (нпр. Игре на снијегу и прављење Сњешка Бјелића).
10. Три наставника благовремено у одјељењској књизи евидентирају реализација наставе, са конкретним и јасним освртом на рад, док 4 наставника осврт на рад пишу поопштено и једнообразно за сваки дан.
11. Четири наставника евиденцију о реализацији програмских садржаја који су глобално и оперативно планирани и реализовани на традиционално фронталан начин воде у складу

са датим обрасцима који предвиђају рад по центрима за учење, што указује на формалан приступ у вођењу евиденције у одјељењској књизи. Дакле код ова 4 наставника лична документација (глобални и оперативни планови и програми и писане припреме) није компатибилна са евиденцијом у одјељењској књизи.

12. Код свих наставника у одјељењској књизи уписани су подаци, информације и процјена свих ученика на почетку школске године, као и њихову процјену на крају првог полугодишта из сваког предметног подручја а тиме и општи успјех.
13. Код 4 наставника процјене се односе на конкретне ученике, док су код 3 наставника наведене процјене углавном сличне код свих ученика.
14. Код 1 наставника процјене се односе на све сегменте личности дјетета (емоционално-социјалне, интелектуалне, ...), код 2 наставника процјене се углавном односе на конкретна знања ученика (нпр. слова, бројеве, боје, ...), код 2 наставника поред социјално-емоционалних карактеристика ученика процјене се односе и на њихов физички развој, мотивацију, латерализацију и др, код 2 наставника поред социјалних карактеристика ученика процјене се односе и на податке добијене од педагошке службе приликом уписа дјете у школу (графомоторику, познавање слова, боја, начин комуникације, цртање, орјентацију у времену и простор и сл.).
15. Код 3 наставник процјене на почетку школске године нису афирмативне (нпр. Наведене су сљедеће констатације: „Јако је немиран и причљив. Зна да буде непослушан.“ Некада непослушан.“ „Прилично несташан и причљив.“ „Веома немиран дјечак.“ ...; „Несташан дјечак.“ ... и сл.).
16. Код два наставника процјена ученика на крају првог полугодишта из сваког предметног подручја потпуно формализована и поопштена тј. иста за сва три предметна подручја и све ученике („Ученик је усвојио већину очекиваних исхода обавезних и елементарних садржаја.“ и „Ученик је усвојио више од 90% очекиваних исхода из обавезних и селективних садржаја овог подручја.“).
17. Код 3 наставника евидентно је да процјена ученика на крају првог полугодишта из сваког предметног подручја није у складу са Правилником о оцјењивању ученика као ни са општим и посебним циљевима рада у првом разреду датим у НПП-у, уз напомену да је општи успјех ученика дефинисан у складу са поменути Правилником.
18. Један наставник води континуиране биљешке о напредовању ученика.
19. Увидом у свеске ученика, код 5 наставника евидентна је примјена демотивишуће методологије кориговања ученичких грешака приликом њиховог рада (нпр. кориговања и вредновања рада ученика примјеном методологије која је карактеристична за наставу од II до V разреда; затим крижање црвеном хемијском; оцјењивање у виду давања неких знакова (тужића, (-) с потписом); опомене или констатације (нпр. „Пиши уредније.“ „?“ „Уредније!“ и сл). Код 2 наставника евидентно је давање повратне информације - оцјена у виду знакова (цвејтића, смајлића и сл.).
20. Евидентно да три наставника задају домаћу задаћу која уколико се не изврши повлачи за собом санкције у виду опомене и констатације „Није урадио задаћу“, „Неуредно“ и сл.) .
21. Такође, увидом у свеске ученика се види да је код 2 наставника рад базиран на методици карактеристичној за старије разреде разредне наставе (нпр. *Сабирање и одузимање – Вјежба а затим и Исправак вјежбе уз давање и текстуалних задатака и сл.*) што свакако није у складу са методиком васпитно-образовног рада са млађим школским узрастом те општим и посебним циљевима рада у првом разреду датим у НПП-у.
22. Увидом у одјељењску књигу евидентно је да 2 наставника имају програм сарадње са родитељима, те да се исти континуирано реализује путем родитељских и информативних састанака, укључивањем родитеља у активности школе и одјељенске свечаности и сл. О свим видовима сарадње води се евиденција. Пет наставника нема

- уписан програм сарадње са родитељима, с тим да су уписани садржаји реализације два родитељска састанка као и континуирана евиденција о доласку родитеља на информативне састанке.
23. Код 6 наставника неодајне програм сарадње са друштвеном заједницом, с тим да се води континуирана евиденције о реализованој сарадњи са истом. Евидентно је да 3 наставника у оквиру сваке појединачне сарадње са друштвеном заједницом, наведе кратак опис реализованих активности, док 1 наставник нема евиденција о реализацији исте.
  24. Приликом вођења евиденције у одјељењској књизи код 4 наставника присутне су корекције употребом коректора.
  25. Када је ријеч о писменом припремању наставника њих 5 има нове уредно сортиране писане припреме за сваки дан а 2 их има припреме из претходних година (старе).
  26. Три наставника посједују писане припреме у којима су појединачно по центрима учења дефинисани сви дидактичко - методички елементи са детаљним описом активности наставника (предвиђена конкретна питања) и ученика које ће се реализовати у току рада. Такође код 3 наставника писане припреме садрже дидактичко-методичке елементе и писане су у форми класичне фронталне наставе (уводне, главне и завршене активности са наведеним конкретним питањима којима ће се наставник обраћати ученицима као и њиховим могућим одговорима), док код 1 наставника писане припреме су у форми класичне фронталне наставе (уводни, главни и завршени дио часа) и садрже набројане активности у виду кратких теза као и спорадично наведене дидактичко-методичке елементе.
  27. Сви наставници се индивидуално и колективно стручно усавршавају на нивоу школе, као и на савјетовањима која су у организацији Републичког педагошког завода. Такође, присуствовали су на различитим семинарима и обукама: *Интеграција технологије у настави* у организацији Интел-а, *Образовање за друштвену правду – програм за рад са дјецом* (у трајању од 20 сати) у организацији Центра за образовне иницијативе Step by step, Сарајево; *НТЦ систем учења* (предавач Ранко Рајевић) у организацији ЈУ ОШ „Свети Сава“ Фоча; *Употреба програма MS Power Point* у организацији ЈУ ОШ „Свети Сава“ Фоча; *Образовање за правично друштво* у организацији Центра за образовне иницијативе Step by step, Сарајево и *Подришка наставнику, водитељу промјена* у организацији Центра за образовне иницијативе Step by step, Сарајево; *Инклузивна настава* у организацији РПЗ-а, Мултимедијална настава и учење настава у организацији РПЗ-а, *Дисеминација стандарда квалитета у васпитању и образовању* у организацији Агенције за предшколско, основно и средње образовање и *Инклузивно образовање* у организацији UNICEF-а, РПЗ –а.
  28. Чланови или руководиоци су Стручног актива, Одјељенског и/или Разредног и Наставничког вијећа.
  29. Три наставника су учествовала у различитим пројектима: *Образовање за правично друштво - Будућност почиње са мном* који има за циљ утицати на промјене у образовном систему, како би рефлектовао визију друштва које је утемељено на принципима друштвене правде и једнакоправности, друштва које промовише мир и помирење, и охрабрује сву дјецу да сањају, имају визију и изграђују своју будућност; *Индекс инклузивности* који је имао за циљ набавку школске лектире и компјутера за библиотеку и *Изградња сале* који има за циљ добијање новчаних средстава за изградњу физкултурне сале.
  30. У свом раду 1 наставник у потпуности поштује а 1 дјелимично поштује дидактичко-методичка правила и принципе организације и реализације наставе у првом разреду, док код њих 5 реализација наставног процеса није у складу са методиком васпитно-образовног рада са млађим школским узрастом те општим и посебним циљевма рада у првом разреду датим у НПП. Дакле код њих 5 реализација наставног процеса се одвија традиционално уз примејну фронталног и индивидуалног облика рада, а ученици су

само формално физички рапорјеђени да сједе у паровима и групама иако је у глобалном и оперативном плану као и у дневној припреми планирана а у одјељењској књизи и уписана реализација програмских садржаја по центрима за учење.

31. Када је ријеч о писаним припрема за реализовану наставу код 6 наставника исте садрже дидактичко-методичке елементе, с тим да су исходи учења лично дефинисани и само дјелимично у складу са исходима датим у НПП.
32. Три наставника за реализовану наставу посједују писане припреме у којима су појединачно по центрима учења дефинисани сви дидактичко - методички елементи са детаљним описом активности наставника (предвиђена конкретна питања) и ученика које ће се реализовати у току рада. Код 3 наставника писмено припремање за реализовану наставу је у форми три одвојене писане припреме за сва три предметна подручја по принципу припремања за традиционалну наставу виших разреда те у оквиру истих садржи дидактичко-методичке елементе, као и уводне, главне и завршне активности које су детаљно образложене у виду препричаног текста и конкретних питања. Такође код 1 наставника писмено припремање за реализовану наставу је у форми три одвојене писане припреме за сва три предметна подручја по принципу припремања за традиционалну наставу виших разреда и у њима су, у тезама, наведене активности које су разврстане за уводни, главни и завршни дио часа.
33. Сви наставници користе унапријед припремљена наставна средства и помагала, с тим да код 1 наставника иста нису функционална и у складу са узрастом ученика.
34. Код 6 наставника у раду влада емпатична и демократична клима уз наглашено поштовање личности ученика, док код 1 наставника преовладава доминантан став а критике ученицима су у виду примједби.
35. Три наставника су у улози водитеља, инструктора и координатора што доприноси да ученици веома заинтересовано и активно учествују у свим наставним активностима.
36. Код свих 7 наставника учионички простор је адекватан са функционалним намјештајем, те је угодан за рад (зидови су украшени ученичким радовима, панонама, плакатима, радовима ученика и сл, на полицама се налазе различити индивидуални радови ученика, дидактички материјали, играчке.).
37. Иако је учионички простор адекватно опремљен тако да омогућава рад по центрима, код 5 наставника то није пракса. Евидентно је да се код 2 наставника води рачуна о функционалности простора тако да су клупе организоване по центрима, средишњи дио учионице користи се за фронтални рад и игру.
38. У току наставе код 4 наставника пажња се само дјелимично посвећује реализацији лично дефинисаних циљева, као и дефинисаних исхода у НПП-у за први разред, док 3 наставника пажњу посвећују реализацији лично дефинисаних образовних, васпитних и функционалних циљева и задатака, као и исхода учења.
39. Код 6 наставника је евидентно да су ученици веома отворени, да се лијепо изражавају и да радо учествују у активностима притом слободно износи своја мишљења и ставове, док је код 1 наставника присутно да један број ученика доминантно активан и заинтересован док је други број ученика изузетно пасиван.
40. Код 3 наставника пажња се посвећује правилном изражавању, сједењу, културном и еколошком понашању, као и осамостаљивању ученика.
41. Евидентна је пракса да се приликом рад ученици користе властитим перницама са школским прибором.
42. Код 2 наставника је утврђена пракса да ученици свакодневно кући носе школске ствари иако школе посједује све услове за уредно одлагање ученичких торби, књига, свески и прибора у учионици за први разред, с тога је ова пракса неоправдана.

Увидом у рад **20 наставника разредне наставе који раде од 2. до 5. разреда**, утврђено је да:

1. Посједују глобалне и опертивне планове и програме за редовну наставу и васпитни рад с одјељењском заједницом.
2. Такође, углавном посједују глобалне и опертивне планове и програме за ваннаставне активности (допунску и додатну наставу и секције).
3. Углавним директно не учествују у тимском планирању и програмирању наставних садржаја у оквиру Стручног актива, те исте ријетко самостално прилагођавају специфичним потребама свог одјељења, а све у складу с реалним стручним процјенама. И даље је присутна пракса преузимања глобалних и оперативних планова и програма од колега или са интернета без личног критичког осврта на квалитет и адекватност истих. Такође, саопштавају да влада пракса подјеле предмета унутар чланова Стручног актива па тако један наставник глобално и оперативно планира и програмира те у складу са тим и писмено припрема садржаје једног предмета а други колега другог и онда то међусобно размјењују без критичког осврта на квалитет и адекватност истих, те да негативне посљедице те праксе виде тек у току њихове реализације, што код једног броја наставника доводи до неусклађености педагошке документације и евиденције о реализацији наставних садржаја.
4. Веома значајан број наставника разредне наставе (њих 10 или 50%) планирање и програмирање наставних садржаја не врши функционално и у потпуности у складу са НПП-ом, методиком предмета и дидактичким правилима и принципима. И даље је присутна пракса да наставници по личним процјенама (углавном нестручно) дефинишу исходе учења без обзира што су исти јасно дефинисани у НПП-у. Дакле примјетна је и даље пракса несхватања и неуважавања важности дефинисаних исхода учења у НПП - у.
5. Евидентно је да се веома значајан број наставника редовно и функционално писмено не припрема за редовну наставу (сваки наставни предмет и тип часа), васпитни рада са одјељењском заједницом и ваннаставне активности (допунску и додатну наставу и секцију), те у складу са тим нема уредну документацију која потврђује чије су писане припреме у штампаној или електронској форми (тј. не садрже основне податке: школа, разред, одјељење, име наставника, датум, бр. часа, ...). Значајан број наставника као разлог наводе да писане припреме раде на стручним активима тако што један наставник писмено припрема садржаје једног предмета а други колега другог и онда то међусобно размјењују, као и да исте преузимају из различитих извора без критичког осврта на квалитет и адекватност истих.
6. Писане припреме, како за редовну наставу, васпитни рада са одјељењском заједницом, тако и за ваннаставне активности (допунску и додатну наставу и секцију) углавном не садрже неопходне дидактичко - методичке елементе с акцентом на циљеве, задатке и исходе учења у складу са НПП-ом и СМАРТ анализом (тј. да су: јасни, прецизни, реалистични, релевантни и провјерљиви) као ни начин провјере њихове остварености (у складу са дидактичко – методичким правилима).
7. У писаним припремама наставне теме, наставни садржаји и исходи учења углавном се дефинишу према личним процјенама и уџбенику а не према важећим НПП-у, што имплицира да су наслови наставних тема и јединица нетачни, непотпуни и нејасни.
8. Такође, писане припреме не садрже функционално разрађен ток часа тј. активности ученика и наставника које се у току часа реализују. Евидентно је да наставници

недовољно схватају важност личног писменог припремања за наставу у складу са структуром одјељења, тј. специфичним потребама конкретног одјељења а које би требало да одражава помоћу којих активности ученика и наставника се омогућава усвајање наставних садржаја а тиме и остваривање циљева, задатака и исхода учења (у складу са важећим НПП-ом) као и начин провјере остварености исхода учења.

9. Писане припреме за *посматране* часове код већине наставника су адекватне, са неопходним дидактичко-методичким елементима. Код значајног броја наставника дефинисани исходи учења су дјелимично у складу са исходима учења датим у НПП-У.
10. Веома значајан број наставника рационално и оптимално не планира артикулацију и динамику часа у складу са дефинисаним исходима учења у НПП.
11. Мањи број наставника примјењује иновативне наставе моделе и методе (нпр. мапе ума, мултимедијалну наставу, индивидуализовану наставу, наставу на више нивоа сложености, егземпларну и проблемску наставу; активно учење, задаци различите тежине...), с тим да приликом њихове примјене у потпуности не уважавају специфичност наставних садржаја, структуру одјељења, принципе и правила изабраног модела наставе као и општеважеће принципе (индивидуализације, диференцијације и интеграције) како би изабрани савремени модел наставе допринио да се код ученика развијају виши нивои когнитивних способности (разумијевање, примјене, анализа, синтеза и евалуација) кроз активно усвајање знања и спречавање социјалног љенчарења.
12. Веома мали број наставника схвата важност развијања унутрашње мотивације ученика за учење и усвајање знања у складу са њиховим индивидуалним могућностима те стога их велики број наставника унапријед не упознаје са циљевима и исходима учења.
13. Значајан број наставника не уважава дидактичко - методичка правила реализације наставе из математике (нпр. приликом рада на табли ученици: не читају комплетне задатаке; не саопштавају поступак израде задатака; приликом рјешавања задатака не изражавају се математичким језиком).
14. Наставници углавном ученицима дају јасну и конкретну повратну информацију о успјешности њиховог рада, која је у виду похвале и стимулације за даље напредовање или је у виду подстицаја да се евентуална грешка уочи и коригује.
15. Извјестан број наставника домаћу задаћу даје без јасног и конкретног функционалног циља те у складу са тим и не врши функционалан преглед и анализу исте .
16. Наставници у свом раду углавном поштују дидактичко-методичка правила и принципе организације и реализације часа.
17. Користе адекватна, унапријед припремљена, наставна средства.
18. У току часа углавном реализују образовне, васпитне и функционалне циљеве и задатке, што доприноси оставривању исхода учења.
19. Код већине наставника на часу влада емпатична, толерантна, демократична и веома топла радно-социјална клима уз наглашено поштовање личности ученика.
20. Ученици заинтересовано учествују у раду на часу.
21. Извјестан број наставника адекватну пажњу не посвећује организацији и реализацији завршног дијела часа како би се благовремено добила непосредна, што прецизнија повратна информација о нивоу оставрености исхода учења код што већег броја ученика.
22. Значајан број наставника не поштује временску динамику часа а тиме ни школско звоно.

23. Већина наставника у потпуности не поштује Правилник о оцјењивању ученика у основној школи (члан 13, став 1; недостаје план писмених провјера знања; недостаје реализација писмених провјера знања ученика, не поштује се континуитет праћења, провјеравања и оцјењивања ученика; неадекватан начин усменог и писменог оцјењивања и евидентирања оцјена; писмене провјере ученика се не налазе у просторијама школе, већ их ученици носе кући; оцјене са знаковима (.+, -); отворени датуми без оцјена; као и бројчана оцјена без описне (нпр. 3)).
24. Интерно писмено провјеравање постигнућа ученика код већине наставника је дјелимично у складу са дефинисаним исходима учења у важећем НПП-у.
25. Већина наставника дјелимично поштује методичка, методолошка и докимолошка правила писменог провјеравања постигнућа ученика (тј. у задацима објективног типа недостају: унапријед утврђени критерији оцјењивања и бодовне скале; задаци су формулисани тако да су углавном репродуктивног карактера; недостаје описно образложење уз оцјену из писмене вјежбе из српског језика; описна образложења уз оцјену из писмене вјежбе из српског језика углавном нису функцији повратне информације која мотивационо и стимулативно дјелује на даље учење и напредовање ученика; уз бројчану оцјену недостаје описна оцјена нпр. 3; недостаје потпис наставника;...).
26. Код већине наставника Рјешње о четрдесет часовној радној седмици у складу је са захтјевима НПП-а.
27. Код свих наставника у педагошком досијеу, као и у његовој личној документацији, између осталог, се налазе лични глобални и оперативни планови и програми за редовну наставу и васпитни рад са одјељенском заједницом. Такође, већина наставника посједује глобални и оперативни планови и програме за ваннаставне активности.
28. Програмски садржаји су углавном уписани у адекватне обрасце који садрже све неопходне елементе, с тим да су код већине наставника сви елементи формално попуњени. Дакле, веома значајан број наставника обрасце за оперативни план попуњава тако да исходи учења углавном нису дефинисани у складу са НПП - ом, као и да остали елементи нису дефинисани по конкретним садржајима учења и типологији часа.
29. Код већине наставника оперативно планирање и програмирање наставних садржаја је у складу са евиденцијом о њиховој реализацији у одјељењској књизи, као и са глобалним планом и пограмом.
30. Углавном сви наставници програме рада и реализацију програмских садржаја за ваннаставне активности воде у за то предвиђеним дневницима рада.
31. Увидом у одјељењску књигу и дневник рада ваннаставних активности констатовано је да се наставни планови и програмски садржаји редовне наставе и ваннаставних активности углавном реализују планираном динамиком. Часови се благовремено евидентирају у одјељењској књизи и дневнику рада ваннаставних активности.
32. Наставници имају уписан распоред одржавања ваннаставних активности као и број ученика који их похађају.
33. Евидентно је да значајан број наставника не води одјељењску књигу у складу са упутством, као и да грешке у вођењу одјељењске књиге, не исправља на прописан начин.
34. Наставници углавном посједују појединачне фасцикле за све ученике у којима одлажу и чувају реализоване писмене провјере знања.
35. Наставници су чланови Стручног актива, Одјељењског, Разредног и Наставничког вијећа, а само мањи број њих је руководилац или предсједник неког стручног органа.
36. Веома мали број наставника је укључен у неки пројекат школе (нпр. *Индекс инклузивности* који има за циљ да добрим намјерама и стратешки усмјереним знањем има школу по мјери дјетета).

37. Код већине наставника вршен је педагошко – инструктивни увид у рад од стране директора, помоћника директора, педагога или педагога – психолога о чему углавном у досијеу наставника постоји писани траг који је у виду Записника или Евалуационе листе за снимање, анализирање и процјењивање наставног часа.
38. У оквиру индивидуалног стручног усавршавања на нивоу школе, углавном на Стручном активу или у писаној форми, наставници реализују теме из различитих области.
39. Наставници углавном присуствују колективном стручном усавршавању на нивоу школе, као и на савјетовањима која су у организацији Републичког педагошког завода. Такође, присуствују на различитим семинарима и обукама других релевантних установа, институција и организација: *НТС Систем учења* у организацији Thing Big; *Интеркултурализам* у организацији Педагошког завода у Бихаћу; *Интеграција технологије у настави* у оквиру пројекта Доситеј у организацији Интел-а, *Дисеминација стандарда квалитета у васпитању и образовању* у организацији Save the Children; *Инклузивна настава и Инклузивно образовање* у организацији Републичког педагошког завода и УНИЦЕФ-а.

Евидентно је да **водители у продуженом боравку:**

1. Посједују *Годишњи програм рада и организације слободног времена у продуженом боравку*.
2. Посједују годишњи план и програм рада у продуженом боравку за I, II и III разред.
3. Тимски израђују *седмичне планове рада* који садрже попис слободних активности који ће се по данима реализовати.
4. Имају *седмични распоред активности у продуженом боравку* који по данима садржи подручја слободних активности према омјеру (%) који је дат у *Упутству о организацији рада у продуженом боравку*.
5. Посједују *дневни план рада*.
6. Посједују *дневне писане припреме* које садрже прецизно вријеме реализације активности, распоред активности и њихов опис, средства, методе и облике рада, циљеве, задатке и очекиване исходе учења. Два водитеља саопштавају да заједнички свакодневно планирају и припремају рад за наредни дан с тим да у складу са договором једна пише дневне припреме (седмично се смјењују).
7. Дакле, планирање, програмирање и припремање рада (годишње, мјесечно, седмично и дневно) водитеља је заједничко и дјелимично у складу са Упутством о организовању проширеног програма као и Упутством о организацији рада у продуженом боравку, Министарства просвјете и културе, Републичког педагошког завода Републике Српске.
8. Уредно воде евиденцију у *Дневнику рада* за продужени боравак.
9. *Сарађују са родитељима* путем редовних индивидуално-информативних и родитељских састанака, с тим да само недостаје евиденција о садржају те сарадње.
10. Свакодневно *сарађују са колегама* које раде у продуженом боравку и разредној настави, као и са *стручном службом* школе. Сарадња са наставницима разредне наставе реализује не само усмено и по потреби већ и кроз присуство на стручним активима и одјељењским вијећима наставника разредне наставе.
11. На видном мјесту у учионици истичу распоред часова редовне наставе по одјељењима и разредима као и распоред ваннаставних активности по ученицима.
12. Свакодневно у свесци воде евиденцију, по одјељењима, о садржајима учења и израде домаће задаће ученика.

13. Приликом рада пажњу посвећују реализацији циљева и задатака који су предвиђени Програмом рада продуженог боравака као и дефинисаних исхода за конкретан дневни рад.
14. У свом раду поштују општа али и специфична дидактичко-методичка правила и принципе организације и реализације разноврсних и функционалних садржаја предвиђених активности у продуженом бораваку.
15. Користе унапријед припремљена адекватна наставна средства, дидактички материјали и помагала.
16. Активности реализују тако да се код дјеце на њима занимљив и прилагођен начин подстиче развој њихових интелектуалних, емоционално-социјалних, умјетничких и креативних способности у складу са њиховим индивидуалним могућностима.
17. Рад организују тако да дјеца знања и вјештине усвајају слушањем и посматрањем водитеља и дјеце, самосталним увиђањем и откривањем проблемских садржаја, увјежбавањем и усвајањем навика, индивидуалним и тимским рјешавањем проблема и стваралачком примјеном знања.
18. Показују интересовање за рад и развој дјеце. Повратна информацију дјецци дају у виду похвале или подстицаја да се евентуална грешка коригује.
19. Стварају веома емпатичну, толерантну и демократичну климу уз наглашено обострано поштовање. Евидентно је да све то позитивно утиче на дјецу која веома заинтересовано и активно учествују у свим активностима.
20. За реализацију активности у продуженом бораваку, у зависности од слободних термина, користе школску салу, спортске терене (за фудбал и кошарку) и библиотеку, с тим да свакодневно користе школски полигон, еко кутак, љетну учионицу, школски парк и двориште.
21. На улазним вратима просторија продуженог боравака истичу седмични јеловник, као и вријеме за доручак и ручак.
22. Брину о здравој прехрани дјеце што се види из јеловника који је у складу са нормативима и принципима здраве и разноврсне исхране а обухвата оба obroка (доручак и ручак).
23. Реализују своје радне задатке, како индивидуално тако и у сарадњи са колегама, родитељима и стручном службом школе.
24. Редовно присуствује колективном стручном усавршавању на нивоу школе. Такође, присуствовали су на семинару на тему *Продужени боравак, као специфичан облик проширеног програма рада у основној школи* у организацији Републичког педагошког завода.
25. Реализација програмских садржаја рада продуженог боравака се одвија у адекватним и веома пријатно осмишљеним и функционалним просторијама које су опремљене адекватним намјештајем, аудио-визуелним средствима, дидактичким материјалима, играчкама али и ученичким радовима и др.
26. За дјецу која бораве у продуженом бораваку обезбијеђен је прилагођен санитарни чвор који се уредно одржава.
27. Цјелокупан простор у продуженом бораваку је добро освјетљен и угодне температуре.

Општи закључак

Планирање, програмирање, припремање и реализација наставе не треба да је сама себи сврха већ да је у складу са дидактичко-методичким принципима (нпр. научне актуелности; приступачности узрасту ученика; индивидуализације, диференцијације и интеграције; и др.) како би исто било у функцији стварања услова за учење, напредовње и развој ученика у складу са њиховим индивидуалним карактеристикама и могућностима.

ИНСПЕКТОР – ПРОСВЈЕТНИ САВЈЕТНИК

мр Слађана Вилотић

